

کتابتبعه

دوفصلنامه تخصصی مؤسسه کتاب شناسی شیعه

سال دوم، شماره اول، بهار و تابستان ۱۳۹۰

ISSN 2228-5679

عزیز المصطفی و احرار جمع مصفاة الفاضل علی بن ابي طالب
والتفوق والنوع والاصول والطريق الوسط الى الله المذكور السيد
المرتضى عميد الدين وعالم الفقه والحدی محمد بن عبد الله مضاف
وهذا الطريق كمال الحق في الفقه جعفر بن محمد بن عبد الله مضاف
للسيد جمال الدين حسنة واهل بيته صلوات الله عليهم اجمعين
بن فضل الله في رتبة الدين الزاهد وكذا احوالهم في النجاشي وما هو
مخطوطة الشريعة والتفنيح للشيخ المعتمد بن عبد الله الطبري واجرة له في مصفاة
الشيخ جمال الدين حسنة في رتبة الدين الزاهد وكذا احوالهم في النجاشي وما هو
الشيخ ابي طالب الرازي عن المصنف طاب ثراه واهل بيته صلوات الله عليهم اجمعين
اصحابنا المتقدين رضوان الله عليهم اجمعين في مصفاة
ابو بصير في رتبة الدين الزاهد وكذا احوالهم في النجاشي وما هو
ذلك في رتبة الدين الزاهد وكذا احوالهم في النجاشي وما هو
وعقيدته صلواته وخلل طائفة طاعة وكتب اصغر العباد جرمنا واكبرهم جرمنا
تجاوز الله عنه في رتبة الدين الزاهد وكذا احوالهم في النجاشي وما هو
تمت القول بعضهم وقد نسخ الورقاء وهي حاشية وقد نطق الاوتار وحي جاد
لعل محشر لم يخلت من رجب الاصب سنة ثلث وستمائة وثمانمائة هجرية
بنوه على مشرفها السلام

وقفية الأمير محمد بن ناصر الدين الحسن علي مقام
نوح في «الكرك» ارنجی خطهای كتب طبقات
اماميه در ساق به قتل رسیدن زين الدين العاملی
تسعة الرحلة العراقية يادى از محمد شريف
كشميرى سيد جعفر كشميرى دارالى
بروجردى احوال وآثار ميرزا محمود
بروجردى علامه ميرزا يحيى
مستوفى بيدآبادى شيخ
حال آية الله سيد
صدرالدين صدر آية الله حاج آقا حسين
بروجردى از دیدگاه آية الله شيرازى شيخ
حال و آثار سيد سعيد اخترضوى خاندان مولانا
از سيد ابوالحسن مولانا شيخ حال ملا احمد زرقى
وشيح حال ملا مهدى زرقى از زمان فرزندش
سرگذشت خودنوشت آية الله سيد احمد زرقى
به ضمیمه يك سرگذشت خودنوشت دكتر ابو القاسم
زنجانى سرگذشت خودنوشت دكتر ابو القاسم
گرجسى دو وقفنامه عبد الباقي بن
صدرالدين
نوشتارى از علامه سيد
عبد الرزاق مقدم در مورد
جناب ميثم تمار

به سند از علامه شيخ محمد
حسين كاشف الغطاء اجازة ابن الحسام العياشى
العالمى للسيد عز الدين السارى اجازات تعدادى
از بزرگان به اجداد حسين آلب آبادى اجازة ميرزا
محمد عسكرى تهرانى اجازات عدة اى از
محمد بزرگان به شيخ محمد بشير انصارى
تقریظ كاشف الغطاء بر
الذريعة يادداشت آية الله
سيد حسن صدر در راه
سلام
سيدلدار على كتاب شناسى فقه الرضا جنتك
رازي، نسخة شماره ۱۷۲۸۰ كتاب مناهج اليقين
شورای اسلامى نسخة اى از كتاب مناهج اليقين
تأليف علامه حلى، تاريخ كتابت ۷۶۳ ق نسخة
ای از بصائر الدرر جات صفار قمى، وسلسلة
نسب در برخی نسخة هاى خطى سفینه نوح نهایه
شيخ طوسى پرتوى از «عدالت اسلامى»، مرقى
بر مجله «العدل الاسلامى» برخی از منشورات
حرم امير المؤمنين معرفى فصل نامه
«الحياة الطبية» هياش شهيدین
در لبنان و سفر به سوریه و
لبنان (از چهارم تا هفدهم
خرداد ۱۳۹۰)

یادداشت‌های شریف کشمیری از علمای قرن یازدهم و شانزدهم

و «کیفیه علم الواجب» و «رساله‌ای در علم باری تعالی» و ... معرفی شده است.

نسخه‌هایی از این اثر در کتابخانه‌ها فهرست شده است:

• کتابخانه آیه الله مرعشی نجفی، ش ۲۷۹۲ (فهرست کتابخانه ۳۵۶:۷)

• کتابخانه کاشف الغطاء نجف (ذریعه ۱۵: ۲۳۲)

• کتابخانه وزیری یزد ش ۲۳۷۹/۴ (فهرست کتابخانه وزیری یزد ۴: ۱۲۹۹-۱۳۳۰)

• کتابخانه دانشگاه تهران ش ۲۹۸ (نشریه نسخه‌های خطی دفتر ۱۱ و ۱۲: ۹۳۷-۹۳۹)

• همان کتابخانه ۲/۲۶۹۸ (فهرست کتابخانه ۱۶: ۶۷۳)

• کتابخانه ملی ش ۴/۸۵۳۹ (فهرست کتابخانه ملی ج ۱۰: ۳۵)

• کتابخانه مدرسه نمازی خوی به شماره ۶۶۰/۴۴ (فهرست مدرسه نمازی خوی: ۳۵۹)

در این رساله از استاد خود شاه تقی الدین محمد نسابه شیرازی (د. ۱۰۹۹ هـ) نام برده است:

...وقد سالت عن ذالک المولی المحقق النحریر سلطان العلماء الراشعین وبرهان الحکماء الکاملین المستغنی عن الاوصاف المشتهر بلقبه الشریف فی الاتساع والاطراف شاه تقی الدین محمد النسابه خلد الله ظلالة العالیه الی یوم القیام ان علمه تعالی عین ذاته ...

۲. آداب المطالعه

این رساله کوتاه در آیین کتابخوانی، دارای چند عنوان ارشاد، تمهید و نصیحه است در آغاز این اثر شرط نخست مطالعه، طلب فیض از خلوت و یاری خواستن از اهل بیت عصمت و طهارت علیهم السلام بویژه باب مدینه علم نبوت حضرت

حکیمه: این نوشتار به معرفی محمد شریف کشمیری، یکی از شاگردان میرداماد، که از زندگی وی آگاهی چندانی در دست نیست، پرداخته. سه رساله «رساله درباره علم خداوند»، «آداب المطالعه» و «مقاله شریفیه» وی را شناسانده است.

کلید واژه: کشمیر، محمد شریف، فلاسفه شیعه قرن یازدهم، آداب المطالعه - کتاب، مقاله شریفیه - کتاب، رساله درباره علم خداوند - کتاب.

در زندگی نامه نویسی نباید به منابع جمع‌نگاری بسنده کرد، چنانکه علامه شیخ آقابزرگ تهرانی با استناد به اجازه حدیث، یاکتابت نسخه‌های و یا اهدله کتاب و تاریخ زندگی برخی بزرگان را قلم زده است و در این میان مطالعه نسخه‌های خطی و یادداشت‌ها و کتابت آن یکی از منابع اصلی پیش روی ماست. شرحی از زندگی محمد شریف کشمیری که از یک نسخه بدست آمده ما را در شناخت بیشتر او و استادش میرداماد یاری می‌رساند این نکته گفتنی است که تاکنون در منابعی که درباره میرداماد و شاگردان او نوشته شده و یا منابع و تیره علمای هند و کشمیر از محمد شریف کشمیری یاد نشده است.

از شرح حال محمد شریف کشمیری آگاهی چندانی در دست نیست، وی از دانشمندان و فلاسفه قرن یازدهم به شمار می‌آید و در اصفهان از میرداماد دانش آموخته است. از این رو که در هیچ یک از منابع زندگی نامه‌ای یادی از او نشده است به شرح زندگی او می‌پردازیم.

سه رساله از آثار علمی او به یادگار مانده است که عبارتند از:

۱. رساله درباره علم خداوند
که در فهرس نسخه‌های خطی به نام «علم الله تعالی عین ذاته» و «رساله فی علم الله تعالی بالمعدومات والحوادث»

امیرالمؤمنین (ع) آموخته است:

... اذا شرعت في المطالعة فاطلب الفيض من الله تعالى
والامتلذ من اهل بيت النبوة لاسيما من باب مدينة
العلم عليه وعليهم من الصلاة ازكيها ومن التحيات
اوقاها وكرر الصلاة عليهم صلوات الله عليهم.

نسخه‌هایی از این اثر نیز در دست است:

• کتابخانه آیه الله مرعشی نجفی ش ۱۳۲۸۸/۲ (فهرست ج
۳۳: ۶۶۶-۶۶۷)

• کتابخانه آیه الله مرعشی نجفی ش ۱۳۷۷۹/۲ (فهرست ۳۲:
۷۹۲-۷۹۳)

• کتابخانه مجلس شورای اسلامی ش ۱۳۳۲/۴۷ (فهرست
مجلس سنا ۱۷۵)

• کتابخانه مدرسه نمازی خوی مجموعه ۶۶۰/۲ (فهرست
مدرسه نمازی خوی ۳۵۷۸)

این نوشتار در مجله پیام حوزه (سال اول، شماره چهارم،
زمستان ۱۳۷۳، ص ۱۱۲-۱۱۵) به تصحیح جناب حجة
الاسلام علی صدرائی خوبی به چاپ رسیده است.

۳. مقاله شریفیه: _____
که نسخه موجود در کتابخانه آیه الله گلپایگانی رحمته الله علیه مورد استفاده
قرار گرفت و گوشه‌ای از زندگی نویسنده را نمایان می‌سازد.

این کتاب در سه بخش با عنوان تحفه به پرسش و پاسخ سه
اشکال فلسفی می‌پردازد در این رساله کوتاه مطالبی از کتاب
مباحثات بوعلی سینا بررسی می‌شود. نسخه‌هایی از این اثر
تاکنون شناسایی شده است:

• کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران ۴۱۰۰۵ (فهرست دانشگاه ۳:
۳۰۷۹)

• کتابخانه ملی ش ۴۱۴۱/۳ (فهرست کتابخانه ملی ۱۷۳: ۷)

• فهرست کتابخانه آیه الله گلپایگانی قد ش ۱۴۶/۴ (فهرست
ج ۱، ص ۱۳۵)

نویسنده در این رساله به شاگردی خود نزد میرداماد اشاره
می‌کند و به حاشیه کتاب افق المبین به قلم او استناد می‌نماید.
فوایدی که در پی می‌آید از نسخه کتابخانه آیه الله گلپایگانی
بدست آمده و متأسفانه پس از چندبار فهرست‌نویسی از این
کتابخانه، چنانکه باید معرفی نشده است.

کشمیری این اثر را به همنام خود «سید محمد شریف» اهداء
نموده، او و پدرش را چنین ستوده است:

... فهذه مقالة شريفة... هدية لمن هو اشرف نسباً
وافضل حسباً و ارفع منقبة و ابسط مكرمة و اظهر
نوراً و ازهر نوراً و اطيب خلقاً و اجمل خلقاً و اوسع
حاماً و الحمل علماً المويد بالنفس القدسية من الله
اللطيف السيد الاعز اميرزا محمد شريف لازان
كوالد الاشرف نوراً الهياً يستضي به بدور افلاك
الشرع المبين ونجوم سموات الدين المبين ويستنير
به قلوب العارفين ووجوه اتباع الائمة الطاهرين
صلوات الله وتسليماته عليهم اجمعين....^۲

و در باره استاد خود میرداماد (د. ۱۰۴۰) چنین نوشته است:

قد تحققت عن الاستاد العلامة قدوة المحققين.
سلطان المتألهين، ناسخ الحكمة اليونانية، واضح
الحكمة الايمانية، هو المعلم الثالث في الاولى
والاول في الاخرى لازل كاسمه الشريف باقراً
لمشكلات الحقائق وكاشفاً عن المعضلات الدقائق.^۳

... وقد عرضت هذا البحث بحضرة الاستاد
المحقق ادام الله تعالى بقائه الشريف الى يوم
الدين فاستحسنى واثق على وقد سنخ لي تحليل
النظر في اثناء التحرير انه يمكن ان يناقش في قوله
وليس كذلك في سائر الصفات لان ما ذكره في
الوجود يجري فيها ايضاً فينجر الامر الى عدم تحقق
لازم المهمة اصلاً فتأمل فالحق في الجواب ما ذكره
المولى الاستاد في الافق المبين لازل فياض الانوار
من الافق المبين على اصحاب الصراط المستقيم

ولایأس بأن أذكره بعباراته الشریفة لیتشرف هذه المقالة بها.

و در ادامه بخشی از حاشیه میرداماد را به کتاب خود افق المبین درج نموده است.

وقال مدظلّه العالی فی حاشيته الشریفة علی ذالک الکتاب المنیف انتهی حاشیه الشریفة مدظل صاحبها الی یوم الدین والحمد لله رب العالمین والصلوة علی نبینا محمد وعترته الطاهیین*.

- پانوشته
۱. الذریعة ۵۵، ۳۳۳، طبقات اعلام الشیعة: الروضة النضرة، ۴۶۱، التراث العربی المخطوط، ۱۳۳، ۹.
 ۲. کتابخانه آیه الله مرعشی نجفی ۲۷۲/۶ برگ ۴۵ پ.
 ۳. برگ ۲۳ پ.
 ۴. برگ ۳۴.
 ۵. برگ ۱۳۳ پ و ۱۳۵ ن.
 ۶. برگ ۲۵.

سید جعفر کشفی و البرزلی و بروجردی

چکیده: سید جعفر کشفی، از فقها و دانشمندان بزرگ قرن سیزدهم هجری است که زندگی نامه وی به اجمال و تفصیل در کتب تراجم ذکر شده است. برخی از آثار و تألیفات این عالم بزرگ مانند کفایة الایتام، وسایق، و رساله الترق المنشور چاپ نشده. اما تحفة السلوک، اجابة المضطربین، میزان الملوک به چاپ رسیده است. شیوة نگارش او، نثر ساده همان دوران قاجار است. نویسنده در نوشتار حاضر آثار سید جعفر کشفی و شیوة نگارش او را مورد توجه قرار داده است.

کلید واژه: کشفی، سید جعفر، عالمان شیعه - قرن سیزدهم، بروجرد - دانشمندان، سنایق (کتاب).

سید جعفر کشفی (۱۱۸۹ - ۱۲۶۷ ق)، از فقها و دانشمندان بزرگ قرن سیزدهم هجری است، زندگی نامه وی به اجمال و تفصیل در کتب تراجم ذکر شده است. مرحوم شیخ آقا بزرگ تهرانی در جزء دوم طبقات اعلام الشیعه ص ۲۴۱، می نویسد: «هو السید جعفر بن ابی اسحق العلوی البرزلی البروجردی المعروف بالکشفی، من اعظم علماء الامامية فی هذا القرن، متبحر محقق و جامع متقن و مصنف جلیل، ولد فی (۱۱۸۹) و

نشأ علی حب العلم فغاص بحارہ و اقتحم لجبهه، حتی جمع بین العلم و الايقان و الذوق و العرفان. و أصبح أوحدياً من عباقرة الامة و فی الرعیل الاول من حاملی الویة العلم و ناشری احکام الدین و المروجین للشرع المطهر. و هو من اعاجیب الزمان و اغالیط الدهر، فقد کان وحید عصره فی فنون التفسیر و العرفان، وله آثار تکاد تكون غزوة ناصعة فی جبین الدهر، منها تحفة الملوک، فارسی لم یکن مثله فی السیر و السلوک و العقل و الجهل و تعدیل قواهم. ذکرناه مفضلاً فی الذریعة ج ۳، ص ۴۷۱، وله اجابة المضطربین، فارسی ایضاً فی اصول الدین ذکرناه فی ج ۲، ص ۱۱۳.

غلام رضا مولانا بروجردی در مقدمه تفسیر فاتحه الکتاب سید حسین بروجردی که از شاگردان سید جعفر کشفی بوده، هنگام بر شمردن اساتید صاحب تفسیر آورده است: (ص ۶)

السید السند و الحبر المعتمد منبع الاسرار و مطلع الانوار کشف الآیات و الاخبار السید جعفر البرزلی الکشفی البروجردی، کان من اعظم علماء الامامية (و سپس عین

نویسنده

ولایأس بأن أذكره بعباراته الشریفة لیتشرف هذه المقالة بها.

و در ادامه بخشی از حاشیه میرداماد را به کتاب خود افق المبین درج نموده است.

وقال مدظلّه العالی فی حاشيته الشریفة علی ذالک الکتاب المنیف انتهی حاشیه الشریفة مدظل صاحبها الی یوم الدین والحمد لله رب العالمین والصلوة علی نبینا محمد وعترته الطاهیین*.

- پانوشته
۱. الذریعة ۵۵، ۳۳۳، طبقات اعلام الشیعة: الروضة النضرة، ۴۶۱، التراث العربی المخطوط، ۱۳۳، ۹.
 ۲. کتابخانه آیه الله مرعشی نجفی ۲۷۲/۶ برگ ۴۵ پ.
 ۳. برگ ۲۳ پ.
 ۴. برگ ۳۴.
 ۵. برگ ۱۳۳ پ و ۱۳۵ ر.
 ۶. برگ ۲۵.

سید جعفر کشفی البرازی و بروجردی

حکیده: سید جعفر کشفی، از فقها و دانشمندان بزرگ قرن سیزدهم هجری است که زندگی نامه وی به اجمال و تفصیل در کتب تراجم ذکر شده است. برخی از آثار و تألیفات این عالم بزرگ مانند کفایة الایتام، وسایق، و رساله الترق المنشور چاپ نشده. اما تحفة السلوک، اجابة المضطربین، میزان الملوک به چاپ رسیده است. شیوة نگارش او، نثر ساده همان دوران قاجار است. نویسنده در نوشتار حاضر آثار سید جعفر کشفی و شیوة نگارش او را مورد توجه قرار داده است.

کلید واژه: کشفی، سید جعفر، عالمان شیعه - قرن سیزدهم، بروجرد - دانشمندان، سبایق (کتاب).

سید جعفر کشفی (۱۱۸۹ - ۱۲۶۷ ق)، از فقها و دانشمندان بزرگ قرن سیزدهم هجری است، زندگی نامه وی به اجمال و تفصیل در کتب تراجم ذکر شده است. مرحوم شیخ آقا بزرگ تهرانی در جزء دوم طبقات اعلام الشیعه ص ۲۴۱، می نویسد: «هو السید جعفر بن ابی اسحق العلوی البرازی البروجردی المعروف بالکشفی، من اعظم علماء الامامية فی هذا القرن، متبحر محقق و جامع متقن و مصنف جلیل، ولد فی (۱۱۸۹) و

نشأ علی حب العلم فغاص بحارہ و اقتحم لجبهه، حتی جمع بین العلم و الايقان و الذوق و العرفان. و أصبح أوحدياً من عباقرة الامة و فی الرعیل الاول من حاملی الویة العلم و ناشری احکام الدین و المروجین للشرع المطهر. و هو من اعاجیب الزمان و اغالیط الدهر، فقد کان وحید عصره فی فنون التفسیر و العرفان، وله آثار تکاد تكون غزوة ناصعة فی جبین الدهر، منها تحفة الملوک، فارسی لم یکن مثله فی السیر و السلوک و العقل و الجهل و تعدیل قواهم. ذکرناه مفضلاً فی الذریعة ج ۳، ص ۴۷۱، وله اجابة المضطربین، فارسی ایضاً فی اصول الدین ذکرناه فی ج ۲، ص ۱۱۳.

غلام رضا مولانا بروجردی در مقدمه تفسیر فاتحه الکتاب سید حسین بروجردی که از شاگردان سید جعفر کشفی بوده، هنگام بر شمردن اساتید صاحب تفسیر آورده است: (ص ۶)

السید السند و الحبر المعتمد منبع الاسرار و مطلع الانوار کشف الآیات و الاخبار السید جعفر البرازی الکشفی البروجردی، کان من اعظم علماء الامامية (و سپس عین

تألیف